

בענין תפילין ביו"ט והערות בדף טו

jziring@torontotorah.com

I. הערות בענין סנדל המסומר

1. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף טו עמוד א

רדב"ז: ומותר לטלטלו. פירש רש"י ז"ל דכלי הוא עד כאן. פירוש לפי דתורת כלי עליו. ואף על גב דהוה ליה ככלי שמלאכתו לאיסור מאחר שאינו מותר להשתמש בו במה שהוא מיוחד דהיינו לנעלו מכל מקום מותר הוא לצורך גופו ולצורך מקומו כן כתב מורי נר"ו.

רשב"א: וכתב הרשב"א ז"ל דאין משלחין דקתני היינו לצורך גופו שחברו שמח ונהנה בדבר. שאם אין אתה אומר כן פשיטא דאסור לשלחו שהרי אפילו לטלטלו אסור שלא לצורך גופו ולצורך מקומו.

רדב"ז: ומורי הרב נר"ו הקשה דאם כן ליתני נמי שאין משלחין כלים שמלאכתן לאיסור דהא דייק אביי דמשום הכי איצטריך למיתני סנדל המסומר שאין משלחין אותו משום דשרי לטלטוליה לצורך גופו ולצורך מקומו. ואם כן ליתני נמי הנך שאין משלחין אותן ואף על פי שמותרין לטלטלם לצורך גופן וצורך מקומן. ותירץ נר"ו דסנדל איצטריך ליה. סלקא דעתך אמינא כיון דמלאכתו להתר אלא שחכמים גזרו [ו]אסרוהו משום מעשה שהיה אימא לישתרי לשדוריה ביום טוב קא משמע לן. ובודאי אם היה אסור לטלטלו לצורך גופו לא איצטריך ליה למימר שאין משלחין אותו ביום טוב שאם אינן מטלטלו האיך ישלחנו והיינו דיוקיה דאביי. עד כאן.

II. הערה בענין צבע נעלים

1. חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף טו עמוד א

והקשה ר"ת דהכא משמע שדרך הכל לנעול מנעלים שחורים ואילו במס' תענית (כ"ב א') משמע דלא הוה רגילי ביה אלא חסידים ואנשי מעשה, כעובדא דרב יהודה דההוא גברא דהוה קאי בשוקא ואיתחזי ליה אליה זכור לטוב ואמר ליה איכא אינשי בהאי שוקא וכו' אחוי ליה ההוא גברא דסיים מסאני אוכמי וכו' ואמר ליה מאי שנא דסיימת מסאני אוכמי, ובמסכתא בבא קמא (נ"ט ב') בעובדא דאלעזר זעירא דחזויהו דסיים מסאני אוכמי ואמרו גברא יהירא הוא וחבשוהו, ותירץ כי ההפך בין החסידים לשאר בני אדם היה ברצועות כי של חסידים היו שחורות להתאבל על ירושלים ושאר כל אדם לבנות, ודרך הגוים היה בשחורות ולפיכך אמרו דאפילו אערקתא דמסאני יהרג ואל יעבור, ויש מתרצים דמקומות מקומות יש, ויש שהיו כולם נוהגים לנעול מנעלים לבנים חוץ מחסידים ואנשי מעשה, שאין כל העולם נוהגים כמקומם של ר' יהודה ור' יוסי, וגם זה נכון.

III. תפילין ביום טוב וחול המועד

רש"י מסכת ביצה דף טו עמוד א

משלחין אותו ביום טוב - דאי ביום טוב דקתני משנה - לאו אנאותין דלקמיה קאי, אלא אמשלחין דבתריה, ולא תווי תפילין אתא, דאי נמי מנח להו ביום טוב - ליכא אסורא, ומיהו, סנדל המסומר - לא דלא לימא מדשרו רבנן לשלחו, שמע מינה מותר לנעלו.

הגהות אשרי מסכת ביצה פרק א סימן כה

**** וקשה והא לצורך המועד קתני במתניתין ותפילין לאו לצורך המועד כלל נינהו אלא הכי פירושו כל שניאותין ממנה בחול דהיינו בחוה"מ ואתא לאתויי תפילין שניאותין בחול המועד. ולצורך המועד דקתני היינו לצורך חולו של מועד. ומכאן ראייה שצריך ללבוש תפילין בחולו של מועד. משלחין כל מיני תכשיטין ביום טוב:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לו עמוד ב

מי אמר רבה בר רב הונא הכי? והא אמר רבה בר רב הונא: ספק חשיכה ספק לא חשיכה - לא חולץ ולא מניח, הא ודאי חשיכה - חולץ! התם בערב שבת איתמר. מאי קסבר? אי קסבר: לילה זמן תפילין, שבת נמי זמן תפילין! אי קסבר: שבת לאו זמן תפילין, לילה נמי לאו זמן תפילין, דמהיכא דממעטא שבת מהתם ממעטי לילות! דתניא: ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה, ימים - ולא לילות, מימים - ולא כל ימים, פרט לשבתות וימים טובים, דברי רבי יוסי הגלילי; ר"ע אומר: לא נאמר חוקה זו אלא לפסח בלבד! נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא; דתניא, ר' עקיבא אומר: יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים? ת"ל: והיה לאות על ירך ולטוטפת בין עיניך, מי שצריכין אות, יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות. אמר ר' אלעזר: כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה - עובר בעשה, ור' יוחנן אמר: עובר בלאו. לימא, בר' אבין אמר ר' אילעא קא מיפלגי, דאמר ר' אבין אמר ר' אילעא: כל מקום שנאמר השמר פן ואל - אינו אלא לא תעשה, דמר אית ליה דר' אבין, ומר לית ליה דר' אבין! לא, דכולי עלמא אית להו דרבי אבין אמר ר' אילעא, והכא בהא קא מיפלגי, מר סבר השמר - דלאו - לאו, והשמר דעשה - עשה, ומר סבר: השמר דעשה נמי לאו. ואמר רבי אלעזר: ואם לשמרן - מותר. ואמר רבינא: הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך והניח תפילין, ואמרי ליה: לשמרן קא בעי להו מר? ואמר לי: אין, וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי, קסבר: הלכה ואין מורין כן.

רש"י מסכת מנחות דף לו עמוד ב

קסבר הלכה - דלילה זמן תפילין הוא.

ואין מורין כן - שמא ישכחם וישן בהן מדקאמר ליה לשומרן קבעינא.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לא סעיף א (וכן פסק הרמב"ם)

בשבת וי"ט אסור להניח תפילין, מפני שהם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם.

תוספות מסכת מנחות דף לו עמוד ב

ושמרת את החוקה הזאת למועדה כו' - בפרק בא סימן (נדה נא:) ובסוף כיצד מברכין (ברכות דף מד:) דאמרין דבני מערבא מברכי בתר דמסלקי תפיליהו לשמור חוקיו מפרש רבינו תם דלאחר שמסלק את טליתו ליכא מאן דמברך דלא שייכא ברכה דלשמור חוקיו אלא מתפילין דווקא דכתיב בהו חוקה ודווקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחויב לסלקן כדאמרין בסמוך הניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה

חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף טו עמוד א (יותר ברור מהבעל המאור עצמו, וסיכום של הרמב"ן)

אמר אביי תפילין וכו' היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה. פי' בחול מדלא קאמר וקידש עליו היום כדקאמר בסיפא וכדקתני במתניתא דבסמוך, והא דאביי ליתא דאתיא כמאן דאמר (מנחות ל"ו ב') לילה לאו זמן תפילין מדאורייתא דהא דכתיב ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה מוקים לה בחקת תפילין, ולפיכך מניח ידו עליהם מפני הרואין, וגם שיהא לו היכר שאין הנחתן למצוה אלא לשמירה בלבד, אבל לדין דקיימא לן תפילין בלילה הלכה ואין מורין כן כדאיתא בפ' הקומץ רבה (שם) אין צריך להניח ידו עליהם בחול אף על פי ששקעה עליו חמה, וכן כתב הר"י ז"ל, ואפשר לפרש דהא דאביי בערב שבת היא ונקט ושקעה עליו חמה מפני שהמהלך בדרך שהוא במקום מגולה רואה שקיעת החמה, וכשהוא בעיר שאינו רואה שקיעת החמה סימנו כשתחשך היום (והואיל) ואין חמה נראית להם נקט וקדש עליו היום, ואף על גב דבמתניתא דבסמוך לא דייק הכי, אביי דהוא אמורא דק בלישניה טפי.

מלחמת ה' מסכת ביצה דף ז עמוד ב

אמר הכותב ראיתי לר"ח ולרש"י ז"ל שפירשוה כולה כגון שהחשיך עליו בדרך בערב שבת וכן הדעת נוטה שאלו היה בחול לא היה צריך להניח ידו עליהן משום דלשמרן לו הוא ואפילו היה הבית שסמוך לחומה משתמרת ואם לשמרן הרי זה מותר אפילו למאן דאמר עובר בעשה ועובר בלאו כדאיתא במסכת מנחות ואם אסור יחלוץ ויביא בידו למה מניח ידו עליהן אלא כולה בערב שבת היא חמורה...

תוספות מסכת מנחות דף לו עמוד ב (בתשובת הרא"ש בשם הגאונים – ההו"א של תוס' היא למסקנא)

יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן קרויין אות - לא משום דאסירי בעשיית מלאכה דאפי' חולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה ובפרק בתרא דמועד קטן (דף יט. ושם) משמע דחולו של מועד חייב

בית יוסף אורח חיים סימן לא

ב וחולו של מועד יש מסתפקין בו וכו'. התוספות בסוף פרק הקומץ (לו: ד"ה יצאו) כתבו אהא דאמרין יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם קרויים אות לאו משום דאסירי בעשיית מלאכה דאפילו חול המועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה ומיהו בפרק בתרא דמועד קטן (יט.) משמע דחולו של מועד חייב בתפילין ומיהו לאו ראייה היא דהנך תנאי לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין הוא... ויש שמניחין תפילין בלא ברכה והמברך לא הפסיד... ועכשיו נהגו כל בני ספרד שלא להניחם בחול המועד ושמעתי שמקודם היו מניחים אותם בחול המועד כדברי הרא"ש ואח"כ מצאו שכתב רבי שמעון בר יוחי במאמר אחד שאסור להניחם בחול המועד ועל כן נמנעו מלהניחם בחול המועד וכן כתב מורי דודי ה"ר יצחק קארו ז"ל בתשובה והמאמר ההוא איתיה במדרש הנעלם לשיר השירים (זוהר חדש דפוס מונקאטש שה"ש ח.) על פסוק (שיר השירים א ג) לריח שמניך טובים

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י עמוד א – עמוד ב (בענין אמירת הלל)

מאי שנא בחג דאמר' כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא? דחג חלוקין בקרבנותיהן, דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן. שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא! לא איקרי מועד.

- צריך לדבר על השפעת הקבלה על ההלכה – עיין בשיעורי YUTORAH
- צריך לדבר על מלאכה בחול המועד

IV. הערה בענין תפילין כמלבוש

דף על הדף ביצה דף טו עמוד א

וברש"י דהתירו לו להכניסם לעיר דרך מלבוש, דהיא העברה כלאחר יד ומשום בזיון. והקשה הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל - הי"ד (קובץ מוריה שנה י"ז גליון ז - ח ע' מד): וקשה דלמה לי לטעמא, משום דהוי כלאחר יד, כיון דהוי מלבוש, ומלבוש מותר להכניס לעיר, אפילו שלא כלאחר יד. ובאמת יש מחלוקת, אי תפילין הוי מלבוש אי לא, ורש"י קאמר כלאחר יד, אליבא דהאי מ"ד דס"ל דלא הוי מלבוש.

- למה מכסים?: רש"י = כדי שלא יראום. רשב"א – כדי להזכיר את האדם לסלק אותם